

A pálosok öröksége (2.)

Csodák a Jakab-hegyen

Szikla és kő: élettelen természet

A hegyre kirándulók számtalan érdekes geológiai formával találkozhatnak. Az első talán, ami szembeötlik, az a talaj és a kőzet vörös színe. A földtörténeti korokban (perm, triász) lerakódott üledék az idők során között szilárdult. Ennek mállásterméke a vörös színű talaj. A homokkő rétegződése kiválóan megfigyelhető a meredek sziklafalakon, ahol a víz hullámozása fedezhető fel a rétegek elhelyezkedésében. A homokkőbe ágyazódva kisebb-nagyobb kavicsokat láthatunk. Valamikor mozgó víz alakította, formálta őket. Később leülepedve a homok közé rakódtak, és masszív egységet képezve összecementálódtak. Szaknyelven ezeket a rétegeket konglomerátumnak hívják. A szél és víz erodáló hatása folytán a kemény kavicsok közül helyenként kimállott a homokkő, és bizarr formákat alkotva létrejöttek a ma Babás szerkövek-ként ismert sziklaalakzatok.

Ugyanezen módon kialakult formák a cserkúti dombokon is megtalálhatók. Ha képzeletben egy íves vonallal összekötjük a Jakab-hegyi és a cserkúti konglomerátum réteget, máris évmilliókat repültünk

vissza az időben, ugyanis ennek az ívnek a megsüllyedésével keletkezett a Cserkúti-medence.

Érdekes földtani képződmény a hegyen a néhány méter hosszú Remete-barlang. Mint korábban már szó volt róla, kialakulása vitatott. Tény viszont, hogy homokkőben ritka ez a jelenség. Sajnos 2006-ban a nagy esőzések után a barlang tetejét adó hatalmas sziklatömb kimozdult a

helyéből, és lecsúszott a barlang bejárata elé.

A homokkő repedésein keresztül leszivárgó csapadék számos forrást fakaszt a hegy oldalából. Ilyenek többek között a Cigány-kút, az Avarkút, a Farkas-forrás, a Szuadó-forrás.

Erdő és vad: élő természet

Természetesen nem csak geológiai értékeket szemlélhetünk meg a Jakab-hegyen. Csodálatos erdőben járhat, védett növényekkel és állatokkal találkozhat a természetjáró. Kezdjük talán a déli oldallal. A hegy lábánál belépve az erdőbe, először cseres-tölgyes állományokat láthatunk. Állományalkotó itt a cser, mely közé kocsánytalan tölgy és ezüst hárs vegyül. A cserjeszintben találhatunk barkóca berkenyét, fagyalt és húsos somot. A meredek oldalon felfelé igyekvő turistaösvények feljebb már alacsony növények, girbe-gurba fákkal tarkított, sok helyen sziklagörgeteges erdőben haladnak. Itt a fő fafaj többnyire a molyhos tölgy, elegyfajok a kocsánytalan tölgy és virágos kőris. Ezen a helyen kell szólni arról az erdőtípusról, mely a világon kizárólag a Jakab-hegy oldalában található

meg. Ezt a szakemberek rekettyés-tölgyes növény társulásnak hívják. A fő fafaj ebben az esetben a kocsánytalan tölgy, az aljnövényzetben legelterjedtebb pedig a selymes rekettye. A hegy platóján és északi kitérte oldalain már a bükk hódítja el a fő fafaj szerepét. Közéje elegyedik a gyertyán, kocsánytalan tölgy és ezüst hárs. Szálanként láthatunk madárcseresznyét, korai és hegyi juhart.

Ezek az erdők számtalan értékes védett növényt rejtnek. Több helyen megtalálható az örökzöld szűrös csodabogyó, és kisebb fajtársa, a lónyelvű csodabogyó. Kora tavasszal sárgán virít a szártalan kankalin, és kéklilik a májvirág. Kicsit később már fekete kökörtörök és mecseki zergevirág hajladozik a lenge szélben, a cserjékre felkúszva pedig a pirítógyökér fényes levelein csillan meg a napfény. A figyelmes szemlélő orchideákkal is találkozhat. Barna színével beleolvad az avarba a madárfészek, ám annál feltűnőbb a bíboros kosbor és a majomkosbor bordó-rózsaszínes virágaival. A nyárelőn már turbánliliom nyílik a fák alatt, a nyitottabb sziklagyepekben pedig a sárga kövirózsa díszlik. Igazi finomságokat is tartogat a hegy a csemegézők számára. Az egyik ilyen növény a vörös áfonya. Eredete kétséges, lehet, hogy a szerzetesek telepítették ide. Alátámasztja ezt a feltevést az a tény, hogy termést nem érlel ez az állomány. Jelenléte azonban mindenképpen figyelemreméltó. A másik érdekesség a Heuffel zanót. E növényt a 60-as években találták meg itt. Élőhelyét azóta homály fedi. Megtalálása mindenképp kívánatos, mert Magyarországon ez az egyetlen lelőhelye ennek a növénynek.

Nem csak a védett növényekben rejlik viszont szépség. Tavasszal a medvehagyma elárasztja az erdőt. Hagymaillat lengi be az erdőt, és a zsenge, húsos, sötétzöld levelek közül előtörő hófehér virágfejek szőnyege feledhetetlen élményt nyújt a szemnek. Az útravalónak pakolt szendvics közé csúsztatott medvehagymalevél pedig az ízlelőbimbón keresztül erősíti meg ezt a hatást.

A szemfüles erdőjáró ember gombát is lel az avar között. Az év-

szaknak megfelelően különböző fajok várják az ínyenceket. Sárga rózkagomba, ízletes vargánya, nagy őzlábgomba, lila pereszke, csak hogy néhány ehető gombát említsünk. De természetesen mérgezők is akadnak: gyilkos galóca, légyölő galóca, hánytató galambgomba. Néhány alapszabály: a gyűjtött gombát mindig lássa szakértő gombavizsgáló, a nem ehető fajokat pedig nem kell kirúgni, eltaposni, hiszen azok is a természet részei.

Az apró rovtartól a nagyvadig számos érdekes és sok védett állat él itt. A déli oldal kőgörgetegein a piros potrohú bikapók fut át, miközben a nyári melegben a fákon ülő énekes kabócák jellegzetes hangját hallgathatjuk. A fák nedveit szívogatják a zajosan repülő szarvasbogarak, és ugyancsak kedveli a kicsorduló nedveket a főleg bükkösökben élő havasi cincér. A nyíló virágok felett számtalan lepke szálldos. A leg-

szőbbek talán a nappali pávaszem, atalanta lepke, kardos lepke, fecskefarkú lepke. A rovarokra vadásznak, és az erdőben lévő kisebb-nagyobb vizekbe rakják petéiket a hegyen elterjedt sárgahasú unkákat, az erdei békákat és a hangos zöld levelibékákat. A hamar felmelegedő sziklákon fali gyíkok sütkéreznek, de néha megpillanthatjuk az óvatos, ámde gyönyörű zöld gyíkot is. Az erdő tavasszal madárdaltól hangos. Így van ez a Jakab-hegyen is. Kora tavasszal a fák törzsén ügyesen közlekedő csuszkák kiáltásait halljuk. Szén- és kék cinege védi énekével revírt. Ugyanezt a nagy és közép fakopáncs dobolással teszi. A bokrok között szelíden szól a vörösbegy, és a természetéhez képest meglepő hangú ökörszem. Mindenhol az erdei pinty csattogó éneke zeng. A fák között pedig fekete szellemként suhan át a fekete harkály, melynek elhagyott odút a kék galamb használja. Feketerigó kutat az avarban élelem után, míg a fák fölött egerészölyv kering és figyelő birodalmát. Az est leszálltával macskabagoly veszi át a nappali rokonai szerepét. Hozzá csatlakoznak az éjszaka csapongó vadászai, a denevérek. Odúját ilyenkor hagyja el a korai denevér, a törpedenevér és a fokozottan védett nagyfülű denevér. Szintén szürkületkor kel útjára a keleti sünn és a féltelmetes ragadozó, a nyuszt. Az éjleple alatt keresi táplálékát a vadászó és a gímszarvas is.

Gyalogszerrel a Jakab-hegyre

Számtalan turistaút vezet fel, és halad át a területen. Pécsről Éger-völgyön keresztül, Kővágószőlősről a millenniumi kereszt mellett, Orfű felől pedig a Vásáros úton juthatunk fel ide. Az országos kék túra útvonala is áthalad a hegyen, és kijelölt kerékpárút is van. A túraútvonalak általában a hegy fennsíkján keresztezik egymást, ahol a pálos romok mellett egy esőbeállót is találunk. Az 1930-as években, eredetileg pálos rendháznak készülő épületből kilátó lett. Tornyából szép kilátás nyílik északi irányba.

ÍRTA: VÖLGYI SÁNDOR

FOTÓK: MÜLLER NÁNDOR